

Danske og tyske efternavne

Farø, Ken Joensen

Published in:
Mål og mæle

Publication date:
2009

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2009). Danske og tyske efternavne. *Mål og mæle*, 3, 2-3.

Sprogligheder

Denne brevkasse handler om sprogligheder. Det er spørgsmål og problemer om sprog, men det er også fine detaljer i sproget som man bliver opmærksom på, og som man vil gøre andre bekendt med. Går I rundt og tænker på sprogligheder, så send et brev om dem til redaktionen. De vil svare på brevet hvis de kan. Ellers kender de nok nogen de kan sætte til det. Send brevet til:

Carsten Elbro
Institut for Nordiske Studier
og Sprogvidenskab,
Københavns Universitet,
Njalsgade 120,
2300 København S
E-mail: ce@hum.ku.dk

? Tyske og danske efternavne

Jeg har lagt mærke til, at tyske efternavne tit er mere maleriske end de lidt kedelige danske – som f.eks. mit eget! I Danmark hedder jo stort set alle noget med -sen. Bl.a. er jeg stødt på tyske eksempler som *Schwarzkopf*, *Weißbrodt*, *Feist* ('korpulent'), *König* og *Süßmilch*, som vist alle er utænkelige på dansk. Hvad er forklaringen på det?

Venlige hilsner fra en trofast læser
Kim Poulsen
Ålborg

! Nogle studier af de danske efternavne er indirekte med til at formidle et lidt skævt billede af forholdet

mellem de danske og de tyske efternavne, fordi de udelukkende ser på de hyppigst bårne, fx i form af en top 100. I disse lister optræder rigtig nok først og fremmest de såkaldte pseudopatronymmer som fx *Jensen* og *Nielsen*. De er ikke ægte fadersnavne (patronymmer) som fx de russiske eller islandske, hvor navnet rent faktisk henviser til faderens fornavn. Men det er altså langt fra alle borgere i Danmark, der har et -sen-navn; det er bare dem, der som enkeltnavne betragtet har størst udbredelse. De hyppigste har flere 100.000'er af bærere. Ser man derimod på typer af efternavne med udgangspunkt i benævnelsesmotiv (fx geografisk oprindelse (*Lollik*, *Vestergaard*, *Farsø*), fædrene ophav (*Bendtsen*), udseende eller egenskaber (*Brun*), eller erhverv (*Post*, *Degn*)), så er resultatet en langt mere ligelig fordeling på de enkelte typer, når man undersøger omfattende stikprøver af autentiske navne (se Farø og Kürschner 2007: "Et databasemøde mellem Jensen og Müller", i: *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 28-02).

Når der alligevel er forskel på de to navnesystemer, skyldes det bl.a. deres forskellige alder og måden, de hver især opstod på. Det er mere end 500 år siden, at tyskerne for alvor begyndte at antage faste efternavne, en skik, der havde været undervejs fra Sydvesteuropa i endnu længere tid. De fleste faste danske efternavne er ikke ældre end godt 150 år. De tyske

efternavne opstod, uden at der var en central instans bag, idet lokale embedsmænd begyndte at nedskrive og fastholde de tilnavne, folk rent faktisk brugte om hinanden, efterhånden som behovet for nærmere identifikation og dokumentation opstod i de voksende byer. Og det var nogle gange saftige sager (fx *Wurst*, *Schlampig*, *Kahl*, *Sauerwein*, *Kussmaul*: 'Pølse, Sjusket, Skaldet, Survin, Kyssemund'). I Danmark var det en centralt styret proces: Dels kom der på én gang et kongeligt dekret om faste tilnavne, dels skulle danskerne selv vælge et efternavn. Og i den situation vælger man selvfølgelig ikke andre folks øgenavne om en, men noget ærbart, såsom faderens (*Thomsen*), gårdens (*Nørgaard*) eller landsbyens (*Tøttrup*) navn.

Efternavnene på -sen er godt nok ikke karakteristiske for det tyske system. De er højst lidt udbredte i Nordtyskland. Det betyder dog ikke, at fadersnavne som sådan ikke forekommer hyppigt i tysk; de har typisk bare en anden form: *Gerhardt*, *Dietrich* uden genitivendelse, og *Peters*, *Martini* med genitivendelse. I tysk er -sohn- og -sen-leddet generelt slebet bort pga. systemets alder. En undtagelse udgør de jødiske navne, som er væsentligt yngre.

På tysk bruger man i øvrigt betegnelsen *Familiennamen* for efternavne. Den er for så vidt mere dækkende, som at efternavnet jo langt fra i alle sammenhænge kommer efter det navn, det historisk set har lagt sig til. I lister m.m. optræder det ofte forrest: *Poulsen*, *Kim*, og i Fjernøsten er denne rækkefølge ofte helt gængs i

alle sammenhænge. Den faglige danske term *slægtsnavne* dækker samme funktion.

KF

? Retskrivningsprøve efter 9. klasse

Efter sigende er danske elever blevet ringere til at stave de seneste år. Hvad kan det skyldes? Kan det have noget at gøre med den nye prøveform ved folkeskolens afgangsprøve? Her skal eleverne blandt andet rette stavfejl i en tekst. Det kræver en vældig selvtillid, rutine og meget stor faglig sikkerhed at rette i et trykt forlæg. Der er også udkommet et nyt prøvesæt i skriftlig engelsk for 9. klasse, som anvender samme prøveform (at rette fejl i en foreliggende tekst), og jeg finder den problematisk. (Forkortet af redaktionen).

Med venlig hilsen
Anne-Mette Bjerring
Hjørring

Ret en tekst

Teksten er et indlæg i Elevbladet. Ret fejlene.

vist

Der er vist ikke mange klasser, der vil sige ja til, at skolen er demokratisk. Vi skal lærer om demokrati, men vi skal ikke ligge så meget i det, at vi også skal praktisere det.

! Ingen ved med sikkerhed, om de danske elever er blevet bedre eller dårligere til at stave. Det skyldes bl.a.,